Lehdessä mm.

Puheenjohtajan tervehdys 2
Lasten jouluvirsi: Joulukuusen luona 3
Erämaan joulu 4
Suuri susijahti Kivijärven kirkon luona vuonna 1899 6
Kamppailua korvessa 8
Mistä on Kivijärven Kivekkäät tehty? 9
Kauwan uneksittu toiwe täyttyy – Kivijärven laivaliikenteestä 10
Sodan melskeen jaloissa 12
”Minä tiijän yhen tappauksen” – arjen sattumuksia 13
Kivijärven lahnavesiltä 16
Ajan kultaamia muistoja vanhasta pappilasta 18
Koulumuistoja 40-luvulta 20
”Öyllössä oamuna ei rengennä het männä ulos”
– Perinnepiirin työskentelystä 21
Meillekin museo… 22
Naisten puhdetöitä viljamakasiinilla 14.7.2004 25
Ajankohtaista yhdistyksestä 28
Lasten runoja 29
Kivijärvi 60-luvulla 30
Sattuipa Kivijärvellä 60-luvulla 32
Välähdyksiä seurakunnan historiasta 33
Töppöstansseja ja maitolaitureita – vuosien 1989 ja 1999 tapahtumia 34
Kirjoituskilpailu aiheesta ”Minun Kivijärveni” 36
Retkellä Kivijärvellä 37
Vanhan pappilan salissa ja vähän viinikellarin puolellakin 40
Kotiseutuaiheinen tietokilpailu 42
Kulttuuria ja kotiseututyötä 44
Sovituksen kivi 46
Haaveena vanhan pappilan uusiokäyttö 48
Ajatuksiani 3.11.2004 49
Siivet kantaa tulevaan… 50

KOTIPORTTI – Kivijärven kotiseutulehti nro 1

ISSN:	1795-4223
Julkaisija:	Kivijärven kotiseutuyhdistys ry.
Päätoimittaja:	Pirkko Korpiaho-Hakala
Kuvat:	Pirkko Korpiaho-Hakala, ellei kuvan yhteydessä muuta mainintaa
Toimituskunta:	Eeva Härmälä, Lauri Kinnunen, Ilari Kotilainen, Helena Lehto, Aaro Leppänen, Leena Oinonen, Risto Piispanen, Ahti Särkinen ja Olli Turpeinen
Kuvankäsittely:	Teemu Korpiaho
Taitto:	Elina Korpiaho-Ouertani
Painopaikka:	Art-Print, Kokkola
Painos:	600 kpl
Lehden hinta:	8 euroa

Puheenjohtajan tervehdys

Kivijärven kotiseutuyhdistyksen edeltäjä – Kivijärviseura – aloitti toimintansa 1960-luvulla. Seura perustettiin 5.1.1964 ja ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin kirkkoherra Heikki Karjalainen. Kivijärvi-seuran toiminta lakkasi kuitenkin jo 1970-luvulla eikä kotiseutuasioita ole hoidettu yhdistysmuotoisena kovin aktiivisesti sen jälkeen. Viime vuosikymmenten näkyvimmistä kotiseututeoista ovat vastanneet lähinnä kunnan kulttuuritoimi, kansalaisopiston piirinä kokoontunut perinnepiiri ja paikallinen Lions Club.

Kivijärven kotiseutuyhdistyksen perustava kokous pidettiin 28. lokakuuta 2001 Kivijärven kirjastossa kunnan kulttuuritoimen aloitteesta. Perustavassa kokouksessa osallistujia oli 12 ja yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin allekirjoittanut. Yhdistys rekisteröitiin 28.1.2002 ja se liittyi Suomen Kotiseutuliiton jäseneksi samana vuonna.

Sääntöjen 2 §:n mukaan kotiseutuyhdistyksen tarkoituksena on

- *kotiseudun kaikinpuolinen kehittäminen paikallisten erityispiirteiden pohjalta,*
- *elinympäristön laadun parantaminen ja ihmisten viihtyvyyden lisääminen,*
- *kotiseututietouden lisääminen, kotiseutuhengen ylläpitäminen ja omatoimisuuden voimistaminen sekä*
- *kotiseudun kulttuurien vaaliminen ja edistäminen.*

Tavoitteita riittää. Yhdistyksen toiminta on otettu kiitoksella vastaan. Ellei ihan perinteestä voida vielä puhua, niin ainakin jokavuotisista tapahtumista, joita yhdistys järjestää. Tällaisia ovat heinäkuun museopäivät, jotka ovat saaneet väen liikkeelle ja suositut kotiseuturetket kunnan alueella. Talkoohenkeä on herätelty. EU-rahoitteisesta museohankkeestakin on opittu, joten valmiutta isompiinkin hankkeisiin ja haasteisiin löytyy! Myös taloutemme on vakaalla pohjalla.

Yhdistyksessä on tällä hetkellä noin 40 jäsentä. Toivotamme kaikki kotiseudun asioista kiinnostuneet mukaan toimintaan ja jäseniksi! Kahdeksan euron jäsenmaksun v. 2004 suorittaneet saavat mm. tämän lehden ilmaiseksi kiitoksena jäsenyydestään. Jäsenyys siis kannattaa!

Toivotan miellyttäviä lukuhetkiä Kivijärven kotiseutuyhdistyksen ensimmäisen – mutta tuskin viimeisen - julkaisun parissa.

Risto Piispanen
Puheenjohtaja

Lasten Jouluvirsi

Joulukuusen luona

Kellä harppu, sempä sormi
soitolle nyt suoritaan.
Sydän suuri, sydän pieni
lunastusta laulakoon:
”Meidän messiaamme nyt
Jeesus ompi syntynyt”

Enkeleiden iloitessa
kunniaksi Jumalan.
Paimenille puhellessa
rauhaa maamme matalan:
”Meidän messiaamme nyt
Jeesus ompi syntynyt”

Saanko tulla seimellesi
minä!…lapsi langennut?!
…saanko tulla? saanko nyt?
…ikävä ja uskon tie
sieluiseni sinne vie.

Läsnä-olois lempeyttä
on nyt joulu Jumalamme:
Aamu hetkes armautta
olkoon aina elomme!
Tulit tänne Jeesuinen
olit hyvä armoinen.

Kuivaelit kyyneleiset
mitkä murheet meille toi.
Kasvoiltamme kätkit toiset,
mitkä riemu runsas loi.
Terveh tullut! Terveh nyt!
Jeesus meille syntynyt!!!

Johda meidän joulu juhla
taivaan tavoin toimehen.
Kuvaisimme kirkkautta
kyntteleillä kuusehen.
Taivaan lahjat leivoksiin
riemun kaiken kukkasiin.

Täss’ nyt oomme omat lapses
syntyneet, kuin sinäkin.
Isän, äitin ilo armas
olkoon maassa meistäkin:
Taivaan isän olemme
Jeesus meidän veljemme.

Joululahjat lupausten
täyttymystä todistaa:
nyt siis käymme käsitysten
lapset kaikki laulamaan.
Hoosianna! Terveh nyt
Jeesus Kristus syntynyt!”

KIRJ. **IISAKKI HIRVONEN** V. 1881, RUNON VÄLITTI **AHTI POIKOLAINEN**

Kuva: Jorma Kiviranta

Paimenet seimen äärellä Kivijärven kirkossa jouluna 2003.

Tänään on teille
Daavidin kaupungissa
syntynyt Vapahtaja.
Hän on Kristus, Herra.
Tämä on merkkinä teille:
te löydätte lapsen, joka
makaa seimessä.

Luuk. 2:11-12

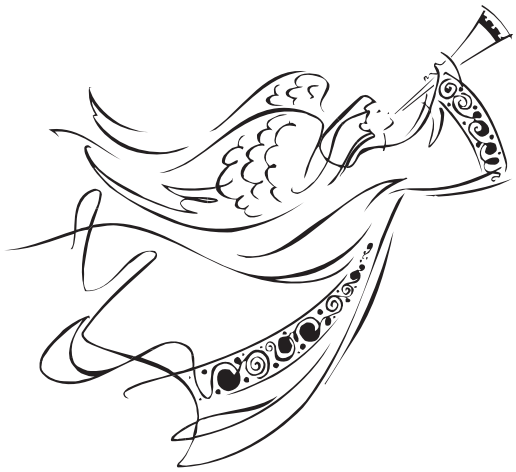

Erämaan Joulu

Jeesuksen syntymästä Juudean Betlehemissä on aikaa ja matkaa suomalaiseen erämaahan ja jouluun, jota Samuli Paulaharju on kuvannut osuvasti 1930 julkaistussa Suomenselän vieriltä -kirjassaan. Paulaharju kulki Suomenselän vierillä, etupäässä Perhossa, mutta myös naapuripitäjissä – tarkkaili ja jututti aikalaisiaan ja tallensi tietoja jälkipolville. Jeesuksen syntymäolosuhteita on hieman helpompi ymmärtää, jos siirtyy hetkeksi Paulaharjun aikaisiin oloihin 1900-luvun alkuun ja unohtaa nykyisen yltäkylläisen elämänmenon. Vaikka köyhyys ja nälkä vaivasivat, joulun merkitys ei himmennyt tuolloinkaan.

Yksitoikkoista arkista aherrusta oli metsäperäläisen elämä: köyhyyttä paljon, nälkääkin aina silloin tällöin ja pitkiä talvenselkiä joka vuosi. Mutta joka vuosi taas joulukin osasi tänne, jopa kaikkein pimeimpänä sydäntalvena. Tämä oli mieluinen asia. Sillä koko erämaa odotti joulua kuin parasta pappia ja Jumalan vierasta, nevojen takainen metsämökkikin sitä varten varusteli parhaansa. Olikin syytä ilahtua. Syksyn synkät kuut ja yhä lyhenevät pimeät päivät oli eletty, ja pimeän takaa nousi joulu, joulukirkko ja kirkkaat kynttilät. Köyhänkin mieli saattoi siitä kirkastua.

Suuren vieraan saapuminen tuntui jo aikoja ennen, tuntui ihan kuin ilmassa. Oli hiljaista hämärää päivälläkin, ja suuressa erämaassa suuri luminen rauha. Mutta erämaan eläjät kyllä ahersivat, talven töitä piti toimitella, ja jokaisella piti joulukseen olla jotakin varattuna.

Jo **joulun eelusviikolla** seurakunnan lukkari saapui saatavilleen. Oikein matkahäkeissä veisuumies kulki ajatellen kappojaan. Emäntä istua kenotti häkin perässä, ja ukko itse kykötti keulassa kyytimiehenä. Kolme kappaa viljaa joka savulta lähti lukkarin häkkiin sekä kynttilä kultakin parikunnalta joulukirkon kruunua varten. Monesta talosta lähti vielä vähän perunoita, lampaanlihaa ja makkaraa, myös seurakunnan vehtari, toinen kirkonmies, jouluhyviään keräilemässä. Talo talolta hänenkin matkansa kiertyi ympäri metsäperää, ja leipä sekä suuri makkara jokaiselta savulta olivat hänen virkasaataviaan, lihakimpaleen ja ryypyn hyvä talon antoi omasta halustaan. Näin erämaan kirkonmiehet saattoivat hyvin ottaa joulun vastaan.

Hyvin ja kunniallisesti tahtoivat erämaan talotkin ottaa joulun

huoneeseensa. Rikkaat raatajat tiesivät kyllä, mitä suuri juhla heiltä vaatii. Leipää piti olla joka laatua: rukiista tehtyä hapantaleipää, hyvää, maitoon leivottua nosteleipää ynnä ohutta näkkileipää, jota hammasreunaisella ruusupuulla oli koristeltu, sekä paksua ohrarieskaa, ja vielä lopuksi varileipää, tukevaa tummaa ruistumppua, jonka suurukset oli takan lämpöisessä imelletty ja sitten leivottu kaikkein parhaaksi joulupöydän makuleiväksi. Työnsi iso talo uuniinsa vielä isolla kourulla suuria lehmän ja sonninreisiä. Pyörivillä palikoilla kouru lykättiin kiukaaseen, ja viereen asetettiin kuppi, johon lihan paistuessa rasva saattoi rännyä myöten valua. Piti jouluna olla palvattuakin lihaa. Monet korvensivat saunassa paisteja, niin että saunakin oli korventua. Löylyä lyötiin lihoille, kiuas paukkui, ja rasva tippui alle asetettuihin kaukaloihin.

Vaati pimeän talven juhla valoikseen joka talolta vielä joukon kynttilöitä. Niitä oli jo syksyllä teurastusaikana valettu iso joukko tavallisia talikynttilöitä sekä muutamia kolmihaaraisia joulupöydän komeuksia ynnä lopuksi pieniä pihiseviä kusipoikia lasten iloiksi.

Vanha hyvä Tuomas oli jo joulun miehiä ja toi tullessaan joulurauhan, jota kesti aina loppiaiseen asti. Naiset siirsivät rukkinsa ja karttansa syrjään ja rupesivat jouluajan askareisiin.

Aaton aattona naiskansalla oli tavaton työ huoneiden siistimisessä. Seinät ja katto piti siivota, astiat ja huonekalut pestä ja lattiat hangata vedellä ja hiekalla. Naiset hulauttelivat ämpärillisittäin vettä lattialle ja sitten hiekkapesulla hankasivat. Koko talo oli sekaisin, tavarat sikinsokin ja vaimot vallan päällä. Nälkäisillä miehillä ei ollut juuri missään olinsijaa eikä sanansijaa, kun törkyinen tupa oikein ahersi. Mutta illaksi tupa kirkastui. Seinät ja katto olivat puhtaina, laaja lattia oikein valkoisuuttaan hohti, ja takassa loimotti lämmittävä valkea. Vaimoiset henget olivat loihtineet tupaan jo oikein joulutunnelman. Tuotiin vielä olkia lattialle, ja siinä kohta kova mylläkkä kävi, kun lapsikansa pääsi temmeltämään.

Mutta **aattona** oli vielä kovempi touhu. Aamulla jo aikaisin noustiin ylös. Naiset ryhtyivät töihinsä, ja miehet lähtivät jo neljän, viiden aikana nevaniityltä heiniä noutamaan, toiset taas rupesivat särkemään puita pyhien tarpeiksi. Puolipäiviin piti kaiken joutua valmiiksi, sillä puolelta päivin ei enää kättä pantu työhön. Valmistettiin vain juhlan tuloa, siistittiin huoneita ja laitettiin ruokia.

Lumikattoinen sauna pihan takana, hankien keskellä, jo joulua aavistellen puhalteli viimeisiä haikujaan, riutuvia suitsuja räppänäaukosta ja raolleen tuetun oven kamanasta. Lyhyen päivän hämärtyessä sinne jo kansakin joutui, miesväki ensin ja sitten naisten ja lasten joukko. Aivan hyvästä mielestä kiukaan kivet kihahtelivat ja paukkuivat, löyly tuntui entistä mieluisammalta, ja nokisessa saunassa asui joulun harras henki. Täällä mustassa savuntuntuisessa saunapirtissä metsäperäläinen oli aikoinaan aloittanut elämänsä, täältä hän aina kävi jouluaankin noutamassa.

Puhtaissa pyhävaatteissa koko talon väki sitten saunasta päästyään istui pitkän pöydän ääreen. “Kaikkein silmät vartioitsevat sinua, Herra, ja sinä annat heille ruan ajallansa...!” isäntä luki ruokasiunaukseksi, ja pöytäkansa veisasi vielä jouluvirren. Avautui illansuussa tuon tuostakin tuvanovi, hiukan vain mutta nopeasti, pieni käärö lennähti sisään, ja oudoksi tekeytyvän äänen sanomana kuultiin, kenelle käärö oli tarkoitettu. Joululahveina sieltä tuli nuorelle väelle, naisille ja lapsille milloin sukkaa, sukkarihmaa, milloin vantutta, vyöliinaa, köyhälle väelle taas ruokatavaraa. Avautuipa taas kerran ovi, ja kamalannäköinen kummituinen köntysteli sisään. Parkaisten lapset kapaisivat piiloon, jopa jotkut isommatkin hätkähtivät, kun ruma joulupukki turkit nurin päällä ja puulusikat korvina uhkaili hirveällä nokallaan, joka kirveenteränä tai rukin käsivartena pistihe pystyyn nostetusta turkinhihasta. Talosta taloon joulupukki kulki peloitellen ja puhua möristen, ja nuoret miehet kulkivat sen saattomiehinä. Peloittava kummitus oli kyllä mielivieras, olutta ja ryyppyjä sille annettiin ja ruokaakin tarjottiin. Sillä joulun ilo vaelsi hänen matkassaan.

Illalla kun takasta loppui tuli, viritettiin kynttilöitä palamaan. Messinkijalkoihin niitä aseteltiin, sekä perunoihin ja nauriisiin istutettiin pieniä kusipoikia ja pantiin ikkunoille. Vietiinpä tallinkin hevosten iloksi muuan kynttiläinen. Läpi jouluyön kynttilät saivat palaa tuikuttaa. Ja kun sydänyön hetki oli vierähtänyt ohitse, emäntä saatteli jonkun kynttilän navettaankin. Karjalleen hän jakeli hyviä perkkiöheiniä ja sanoi:

Joulu nyt on lehmoseni! Nyt on Iesuksen syntymämuisto.

Kuva: Kivijärven kotiseutukokoelma

Kivijärven kirkonkylää 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa.

SUURI SUSIJAHTI

Kivijärven kirkon luona vuonna 1899

Suuri susijahti Kivijärven kirkon luona vuonna 1899 -runo on julkaistu Suomalainen -nimisessä lehdessä toukokuun alkupäivinä v. 1899. Runon on kirjoittanut kauppias Anjelin Kivijärveltä. Tekstin luovutti kotiseutuyhdistykselle Hilkka Nikitin, jonka eno Urho Salmi on aiemmin toimittanut runoa julkaistavaksi joihinkin julkaisuihin ja jo silloin runo on haluttu kytkeä sen ajan oloihin, taustoihin.

Vuonna 1899 elettiin Suomessa ankeita aikoja. Suomi, joka ei vielä tuolloin ollut itsenäinen, sai silloiselta Venäjän tsaari Nikolai II:lta julistuskirjan, Helmikuun manifestin, joka vei pohjan Suomen autonomiselta asemalta. Vaikka tsaarille lähetettiin ensin 500-miehinen lähetystö mukanaan 525 000 nimeä sisältävä adressi, ei hän ottanut lähetystöä vastaan. Manifesti julkaistiin 17. helmikuuta 1899. Helmikuun manifesti oli Suomen ja Venäjän keskeinen rajapyykki suhteiden kehitykselle. Sortokautta Suomen venäläistämiseksi kesti lähes 20 vuotta ja se päättyi vuonna 1917 Suomen irtautumiseen ja itsenäistymiseen.

Tuona vuonna, jolloin kauppias Anjelin kirjoitti runonsa, oli paitsi manifesti aiheuttanut ankean ajan, myös luonto ollut hyvin ankara. Talvi oli vaikea pakkastalvi ja lunta oli tuprunnut valtaviksi kinoksiksi. Vielä toukokuun alussa oli lunta ollut metrin paksuisina nietoksina, jotka sitten olivat sulaneet kesäkuuhun päästäessä.

Suuresta susijahdista
Kivijärven kirkon luona v. 1899

Laulu ompi laitettava,
runo uusi rustattava
suuresta susijahdista,
joka tuonnoin toimitettiin
toinen päivä toukokuuta
Kivijärven pitäjässä,
kuulussa kirkonkylässä.

Taitava talon isäntä,
Kotilassa kuulusassa,
Antti aivan varma miesi
ensinnä jäljet älysi
ladon luona laattahännän.
Siitäpä sana levisi,
saatettihin saunatietä
kirkon luokse kiitätettävän,
että eikö siellä oisi
peräskautta pistettävää,
ladattavaa, lauaistavaa,
haulikkoa hajoittavaa,
pyssymiestä, pyydysmiestä,
aseellista aikamiestä,
jotta ”volkka” voitettaisiin,
susi suuri surmattaisiin.

Tiina taitava emäntä
suutarimme, suuren miehen,
silloin silmänsä siristi,
katsellakseen kaikkialle,
huomatakseen hurman hengen.
Vaimo varmasti älysi
laitehella Lammasniemen
suden suuren surmattavan,
rötköhännän rököttävän.
Siitä sana saatettihin,
viesti vietihin visusti
naapurihin nahkurille,
joll’ on pyssy pyyntimiehen,
otusmiehen oivallinen.

Vatiapa vaarallisen,
huomasi hukan olevan,
tänne tulleen muilta mailta,
”Ryssäin maasta” rynkytelleen.

Otti pyssyn oivallisen
olallehen oikealle,
Pian Piispanen sipasi
kirvehen kovateräisen,
halkoraudan harvinaisen.
Sitten kilvan koittamahan
kanssa karvarin korean
sutta suurta surmatakseen.
Akka vielä aikalailla
juoksi jälkehen sanoen:
”Kaiketikin kolmasosa
minulle on annettava
Minä sen ensinnä älysin”
oppipoika oivallinen
tuopi kelkan kelvollisen,
jolla saalis saatetahan,
villipeto vedetähän
kotikylään komeasti.

Onnistuipa oiva lailla
naimattoman nahkurimme
ampua otusta suurta,
että turkki tupsahteli,
karvatukot vaan karisi.
Siitä huusi suutarille:
”Tule tuota tappamahan
kirvehellä kaikinpuolin,
ettei karkaa käsistämme
saalis vasta vaivoin saatu”

Saapui siihen seurakuntaa
kansalaista kaikenlaista
tuota kummaa katsomahan,
katsomahan, kuulemahan,
kun on saatu susi suuri,
viirusilmä vietettynä,
voitettuna vötköhäntä,
”ryssän koira” rytistetty.
Laski koulu lapsiakin,
tusinoittain tyttösiä,
paljon pikku poikasia.
Aaprahami ajallansa,
Mäki-aho määrällänsä,
metsäherra tyttärineen,
Ison Heikin Henterikki
sekä Kalle Kainulainen.

Lauhtui tuosta luonto kulta,
asettuipa Aatamikin,
että vihdoin viimeseltä
huomattihin huolistuen
otus suuri, oivallinen
olevankin oudonlainen
silppusäkki siivollinen,
kahiseva kanepussi,
jonka jätti jälkehensä
niemehen niemitettyhyn
Junno Huuskonen hupainen,
metsänvahti vanhanlainen.

Viestittiin Kotilahan,
tulla tarkoin tutkimahan
jälkiä jälyn elävän,
viirusilmän viettehiä
ladon luona laakasisen.
Siinä sitten syynättihin,
miehin monin nuuskittihin
katsottihin, keksittihin,
huomattihin, havaittihin
kissan siinä kulkenehen,
katin, kaunihin elävän.

Onkos kuultu kummempata
mainittavan maailmassa
tämänlaista tapausta
tänä talvena kovana?
Visu mies se Viitasaaren
kaatoi koiran kontiona,
karhunapa kaikitenkin,
Keitti siitä kunnon keiton,
tappaiskeiton kelvollisen,
lihat konttihin kokosi,
työnsi laukkuun tuohisehen.
kulk’ kirkon kylälle
kaupalle karhun lihoja,
meidän omat mestarimme
silppusäkin surmasivat
suurenlaisena sutena,
josta sitten Junno tahtoi
maksuakin monin kerroin
”säkistänsä säretystä”.

Kamppailua korvessa

Anneli Salmen kunnan kotiseutukokoelmaan lahjoittamasta koululaisten kotiseutukansiosta lukuvuodelta 1960-1961 löytyi Eino I. Pekkarisen Pakinaa Kivijärveltä -kirjoitus, jossa hän käsittelee myös vakavampia aiheita, mm. Kivijärveäkin koetelleita nälkävuosia.

Nälkävuosien muistomerkki Hannonsalmessa.

Kuva: Ilari Kotilainen

Tarinaa riittäisi Kivijärveltä kovasti. Tulkoon mainituksi eräs vanhaan Kivijärveen kuuluva ikään kuin elämäntapa, joka yhtä varmasti kuin vuoden aika seuraa toistaan, seurasi entisajan kivijärveläistä. Tämä seuralainen oli nälkä. Kun vanhan Kivijärven seurakunnan pöytäkirjoja lukee, niin useimmista niistä kuvastuu tuska ja hätä, syvä huoli tulevaisuudesta ja korkealta kruunulta anottiin armoa vaikeuksissa. Niinpä pöytäkirja vuodelta 1860 kertoo: ”Sen vuoksi, että useampia katovuosia on perätysten kohdannut tätä seurakuntaa ja viime kesänäkin halla ja Jumalanilmat turmelivat paljon eloja, niin että vuoden tulos tuli hyvästi huononpuoleinen sekä siitä syystä, että seurakuntalaiset ovat koettaneet panna viimeisiäkin varoja alttiiksi suorittaakseen velkojaan pitäjän makasiiniin, katsovat tähän tulleet seurakunnan miehet, joilla edellisinä vuosina saatuja kruununlainaeloja on vielä maksamatta, tarpeelliseksi saada nämä viimeksi mainitut velkaelot jäädä toiseen vuoteen maksamatta, kun he eivät muuten voisi pysyä taloillansa”.

Jälleen 9.12.1865 pöytäkirjasta ilmenee, että halla on taas vierailut vieden rukiin kokonaan ja ohrastakaan ei paljon tule, niin että ”tietämistä on miten tässä uutiseen mennään ja varoja ei ole ollenkaan velkoja maksaa, pakottaa tämä yleinen köyhyys seurakuntalaisia vieläkin rukoilemaan Esivallalta armoa, että kruunun antamat elovelat saisivat olla toiseen vuoteen maksamatta.”

Vuosi vuodelta kertovat pöytäkirjat, kuinka seurakuntalaiset hädän kourissa anovat korkealta esivallalta armoa velkojensa maksuun. Että hätä todella oli suuri, sitä osoittaa Kivijärven seurakunnan kirkkoherralle Porvoon hiippakunnan piispan Schaumannin 7.4.1868 lähettämä kirje, jossa piispa kertoo Vaasan ruotsinkielisestä lehdestä lukeneensa kauheasta hädästä Kivijärvellä. Saman olivat lukeneet muutamat vaasalaiset naiset, jotka keskuudestaan keräsivät 100 mk ja lähettivät piispalle, jotka piispa edelleen lähetti Kivijärven kirkkoherralle, K. W. Silfneniukselle, jaettavaksi hätää kärsiville, mutta nimenomaan lahjana eikä työpalkkana. Piispa S. lähetti vielä 18.4.1868 toisenkin raha-avustuksen, joka oli Porvoossa kerätty herra Söderströmin kirjakaupan sisäänkäytävässä olleesta säästölippaasta. Tuonen sato 1868 oli Kivijärven seurakunnassa suuri. Kun tavallisina vuosina kuoli n. 100 henkilöä, kuoli mainittuna vuotena kokonaista 462 henkilöä. Näin nälkä tauteineen tuhosi korpiseurakuntalaisia.

Vanhoja viljakappoja viljamakasiinissa.